

vel orandum pro alio, tenetur plures orationes, vel missas dicere, aut curare ut alius dicat; accipiens vero plura stipendia ut persona sua sit deputata ad officium dicendum quolibet die sicut minister, unico officio intra illum diem dicto, satisfacit.

ARTICULUS VII.

Utrum beneficiarius sit obnoxius restitutioni si non recitet, et quomodo?

I. Supponendum est decretum Concilii Lateranensis sub Leone X, sess. ix, cap. ix, ubi præcipitur, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit cessante legitimo impedimento beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officii, et temporis: ubi non est admittendum quod dicit magister Soto, et impugnatur a Torre controversia ix, num. xxx, et a Suarez lib. iv, cap. xxix, num. iv, legendum esse in verbis Concilii: Si per sex menses ab obtento beneficio, etc. sed legendum esse: Post sex menses, quod etiam declaravit statutum Pii V, citato præcedenti articulo, ubi dicit: « Si post sex menses quod illud obtinuerit, etc. » Declarans autem pontifex quomodo intelligenda sit rata temporis secundum quam tenetur restituere, sic dicit: « Statuimus ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui vero matutinum tantum dimidium, qui cæteras omnes horas aliam dimidiam, qui harum singulas

sextam partem fructuum ejusdem diei amittat. »

II. Circa hæc autem decreta multiplex dubium occurrit. Primum, an qui de facto non recitet primis sex mensibus post obtentum beneficium, teneatur adhuc aliquam restitutionem facere. Videtur enim teneri, cum recipiat illis sex mensibus stipendium: ergo ex pacto justitiæ tenetur recitare, atque adeo restituere si non recitet, quia hoc sequitur ex natura rei, quia læditur pactum justitiæ. Nec potest dici cum Sylvestro verbo Clericus iv, quæst. xxiii, num. xvi, quod beneficium non datur solum propter officium recitandum, sed etiam propter alia officia, ut propter administrationes sacramentorum, et ideo si omittatur recitatio, remanent aliæ actiones, propter quas retineat fructus. Hoc inquam non valet; tum, quia non procedit hæc responsio de beneficiis simplicibus, quæ non dantur propter aliquam actionem circa populum, sed propter meram recitationem; tum, quia æque procedit ista ratio de primis sex mensibus, et de tempore post sex menses, et expresse pontifex obligat post sex menses ad restituendos fructus omnes: ergo ista solutio non valet: ac denique, quia ad summum probat non esse restituendos omnes fructus in beneficiis curatis propter solam omissionem recitandi, non vero probat nihil esse restituendum.

III. Ex alia vero parte videtur fieri condonatio ab Ecclesia pro primis sex mensibus. Declarat enim quod post sex menses, si non recitet, fructus non faciat suos: ergo supponit quod intra sex menses facit suos. Navarrus cap. xxi de oratione, num. lvi, censet non teneri beneficiatos restituere pro illis primis sex mensibus, esto peccant mortaliter non recitando, ut declaravit ibidem Pius V. Pro contraria parte citatur

Sotus lib. x de justitia et jure, quæst. v, art. vi, et Covarrurias lib. iii variarum, cap. xiii, num. x. Utamque sententiam ut probabilem tenet magister Torres controversia ix, num. xxxii, et sequentibus. At vero Suarez lib. iv, cap. xxix, novam excogitavit sententiam, videlicet, beneficium primis sex mensibus non recitantem teneri ad aliquam restitutionem, eam vero non est necessario faciendam in aliquibus bonis, seu fructibus temporalibus beneficii, sed posse fieri in bonis spiritualibus, quæ fuerunt ommissa, verbi gratia oratione.

IV. Hæc sententia Suarez videtur mihi parum conducens ad propositum. Nam talis beneficiatus vere, et in re facit fructus suos illis primis sex mensibus, sive ex indulgentia, et condonatione Ecclesiæ, sive ex alia causa, vel non facit. Si non facit fructus suos, tenetur illos restituere, utpote rem non suam, et non satisfacit restituendo solum bona spiritualia ut orationes, aut aliquid simile: si vero facit fructus suos, peccabit quidem non recitando propter declarationem pontificis. Cæterum non obligabitur aliquid restituere ex vi stipendii accepti ab Ecclesia, quia etsi non recitet, facit suum illud stipendium. Remoto autem stipendio, non tenetur ad aliquid spirituale restituendum; tum, quia id Ecclesia non exigit; tum, quia ille, qui est in sacris, non tenetur aliquid spirituale restituere, si omittat recitare aliqua die: ergo nec beneficiatus, quia quoad restitutionem spiritualem pari modo obligatur; tum denique, quia recitatio horarum est onus pro quocumque die; ergo transacto die non tenetur illud recitare nec aliquid loco illius, quia Ecclesia non obligat beneficiatum ut oret pro se quomodocumque, sed pro quocumque die tamquam onus illius diei, et ita si-

cut qui omittit audire sacrum in die festo non tenetur alio die audire missam, quia est onus illius diei tantum, sic et qui omittit recitare sive primis sex mensibus, sive post. De reliquis autem sententiis quælibet illarum est probabilis, et tute sequi potest dummodo intelligamus, quod si non tenetur restituere beneficiarius non recitans primis sex mensibus, id erit ex condonatione, et benignitate Ecclesiæ facta in illis decretis, non ex natura rei, nam secundum se tenebatur restituere ex vi pacti, et stipendii accepti, quod obligat ex justitia commutativa. De quo vide Suarez dicto capite xxix, num. vii, et sequentibus.

V. Secundum dubium est, an teneantur restituere hos fructus ante sententiam judicis, videtur enim non teneri ante, quia hæc lex est pœnalis, et sic non tenetur ad illam ante sententiam judicis, sicut pœna privationis beneficii, quæ imponitur in decreto Concilii non obligat ante sententiam judicis. De hac re ante Concilium Lateranense fuerunt contrariæ opiniones. Quidam enim existimabant teneri beneficiarium ex pacto justitiæ ad recitandum, et consequenter restituere debere si non recitaret: alii existimabant solum præcepto Ecclesiæ ad id teneri, atque adeo non obligari ex vi justitiæ ad restituendum, sed solum restitutionem fructuum accipiendam esse ut pœnalem, id est, ut pœnam impositam transgredienti illud præceptum, non ut debitam ex violatione pacti justitiæ. Quam sententiam ut veriore tuetur Azorius lib. x, cap. xiv. Addit tamen, quod post Concilium Lateranense, et decretum Pii V, verior est sententia eorum, qui dicunt teneri in foro conscientie statim restituere, licet alii oppositum dicant etiam post tale decretum.

VI. Nihilominus tamen nullam

probabilitatem, aut apparentiam video, qua defendi possit post decreta Concilii, et Pii V, non teneri restituere illos fructus in foro conscientiae ante iudicis condemnationem. Expresse enim in illis dicitur, quod fructus non faciant suos. Et pontifex dicit, quod tamquam injuste perceptos eos teneatur erogare, etc. ergo non potest licite eos retinere ante sententiam iudicis. Patet, quia non sunt sui, sed injuste percepti; ergo non possunt illis uti ut rebus suis, atque adeo dominium eorum amittit eo ipso, quod non recitat. Nec potest dici hæc decreta non esse usu recepta, cum manifeste ostendat ipsa praxis, et usus non recitantem se sentire obligatum ad restituendum, etiamsi peccatum non recitandi non probetur in foro exteriori. Unde et in bulla cruciatæ, quæ dicitur compositionis, datur facultas ad componendum id quod beneficiarius debet ex non recitatione officii: ergo receptum est quod debeat. Nec est simile de privatione beneficii, quia privatio beneficii est pœna imposita propter contumaciam non recitantis, et in foro exteriori deducenda, et probanda per legitimam monitionem, ut expresse ponit Concilium, nec præcipitur ibi ut beneficium eo ipso vacare censeatur, sed ut privetur si contumaciter permanerit legitima monitione præcedente: quæ verba manifeste loquuntur de privatione non ipso facto incurrenda, sed in foro exteriori facienda per iudicis sententiam.

VII. Addo satis colligi ex verbis pontificis restitutionem ipsam fructuum faciendam fundari in læsione justitiæ, dicit enim debere fructus restituere tamquam injuste perceptos: ergo aperte supponit injustitiam committi in eo quod non recitando accipit fructus, atque adeo supponit fructus esse stipendium justitiæ, et sub pacto justitiæ datos

pro recitatione. Ex quo ulterius fit, quod si vera esset sententia dicentium ante Concilium Lateranense non obligari beneficiatos restituere fructus ante sententiam iudicis, oporteret fateri, quod ante Concilium non dabantur fructus ut stipendium et ex pacto justitiæ ad recitandum, neque fuisse injuste perceptos, licet peccaret in non recitando contra præceptum Ecclesiæ, atque adeo in decretis istis mutatam fuisse formam dandi beneficia ab Ecclesia, quia ante non dabantur per modum stipendii, et pacti justitiæ, sed solum cum præcepto recitandi, modo autem dantur cum pacto justitiæ, cum dicantur injuste percepti si non recitet.

VIII. Tertium dubium est, an beneficia, quæ non dantur propter solam recitationem, sed etiam propter alia onera ut beneficia curata, si beneficiarius non recitet teneatur omnes fructus restituere, sicut tenetur beneficiarius simplex; vel solum illos, qui oneri recitationis correspondent. In hac difficultate communiter Thomistæ magister Ledesma tractatu de religione, cap. iv, conclusionem x, dubio vi, dicit esse certum non teneri restituere omnes fructus, propter solam omissionem recitandi, qui habet beneficium curatum, quia tale beneficium datur illi propter alia ministeria, ratione quorum potest stipendium accipere, et retinere. Idem tenet magister Torres controversia ix, num. xl, et citat pro se Aragon et Sotum, et similiter Ludovicum Lopez 1 p. instructorii, cap. ccxlv. Et citat pro se magistrum Medinam, qui id fundat in quadam æquitate, secundum quam interpretata est extravagans Pii V. Æquum enim est ut si beneficium non solum datur propter officium recitandi, sed etiam propter alia officia, quantum est ex vi justitiæ, et pacti pro quocumque officio

accipiat aliquid stipendii, et consequenter non censeatur debere omnes fructus propter solam omissionem recitandi, quia manent alia officia propter quæ etiam datur beneficium, et ratione illorum aliquid accipere potest. Quod si teneatur omnes restituere erit in pœnam, et tamquam aliquid pœnale accipiendum. Oppositum sentiunt, qui sunt extra scholam D. Thomæ, Navarrus, Covarruvias, Durandus, Suarez lib. iv, cap. xxx, et Azorius lib. x, cap. xiv, fundaturque hæc sententia in ipsis verbis extravagantis, quæ sine dubio maxime ponderant pro ista sententia. Expresse enim Concilium, et Pius V loquuntur de quocumque habente beneficium cum cura, aut sine cura, de quo dicunt: « Quod si non recitaverit, fructus non faciat suos, » et de eisdem subdit pontifex, quod qui horas omnes uno die, aut pluribus omiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus corresponderent, si dividerentur, amittat. Ergo si omnes amittere debet loquendo de beneficio cum cura, et sine cura, ut ibi loquitur pontifex, quomodo potest aliquid retinere?

IX. Itaque in hac sententia est dicendum, quod mens Concilii, et pontificis est, quod recitatio non solum sit officium propter quod datur beneficium, sed etiam conditio, sine qua non faciat fructus suos, etiam si alia habeat officia. Quando autem ponitur aliquid in pacto tamquam conditio, sine qua fructus non faciat suos, si non impleatur conditio, obligatur ante sententiam iudicis ad restitutionem illorum, quia non facit illos suos sine tali conditione. Et quidem si in hac sententia posset probari, quod etiam in beneficiis curatis adæquatum officium, propter quod datur beneficium, est recitare, reliqua autem onera non dan-

tur ut officia, hujusmodi beneficium, sine dubio relinqueretur ut certum quod etiam beneficiarius curatus teneretur restituere omnes fructus correspondentes illi diei, in quo non recitat, sicut beneficiarius simplex, quia officium per se, et adæquatum propter quod datur, est recitatio. Sed hoc non est verum, alias relinqueret Ecclesia sine stipendio laborem ministrandi sacramenta, et pascendi populum propter quod tamen maxime debetur pastori stipendium, juxta illud 1 ad Corinth. ix: *Dominus ordinavit iis, qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere: et iterum: Quis militat suis stipendiis unquam? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat?* Debetur ergo propter annuntiationem evangelii, et pasturam gregis stipendium, et consequenter non sola recitatio est officium, propter quod datur beneficium. Si ergo est vere officium, et vere illi correspondet stipendium ex vi justitiæ faciendo, illud officium, potest accipere stipendium, etsi omittat recitationem, nisi recurratur, ut Suarez recurrit, ad hoc quod Pius V, et Ecclesia posuerit tamquam conditionem ad percipiendos, et faciendos fructus suos, etiam pro aliis ministeriis recitationem officii, et ideo illa omissa nihil facit suum.

X. Sed quia hoc non evidenter constat ex textu pontificis, sed solum probabiliter deducitur, et lex illa sit valde pœnalis quæ nullo modo amplianda est, ideo Thomistarum sententia semper manet probabilis, et tute sequi potest in praxi cum fundetur in magna æquitate, et conformitate ad illam extravagantem, ne fingamus ponere pro conditione recitationem officii, quod solum ponitur ut officium quoddam talis beneficii, adæquatum quidem respectu beneficii simplicis, et inadæquatum seu parziale respectu cu-

rati. Et hoc est quod pontifex et Ecclesia voluit declarare, scilicet, quod obligatio recitandi non solum in beneficio simplici, sed etiam in curato sit onus, et officium, quod si omittatur obligat ad restitutionem, ita tamen quod intelligatur secundum accommodatum sensum, ut obliget ad adæquatam restitutionem in eo, in quo est adæquatum officium, ut in beneficio simplici; ad inadæquatam vero ubi est inadæquatum, ut in citato. Et quod dicit omnes fructus debere restituere, sic habent verba pontificis: « Omnes fructus qui illi, vel illis diebus responderent si quotidie dividerentur amittat, » ubi illa restrictio: Qui illis diebus responderent, si quotidie dividerentur, aperte supponit, quod si non omnes dividi possunt ratione exercitationis tantum, quia datur pars fructuum propter alia onera, non debet quoque omnes in integrum restituere, sed tantum qui correspondent recitationi, et juxta illam dividi possunt singulis diebus.

XI. Quartum dubium, an obligandus sit beneficiarius omittens recitationem sub morali restituere in integrum omnes dies, et omnes horas quas omittit, verbi gratia, si alias est diligens in recitandis horis, uno tamen, aut alio die in anno omittit recitationem, estne rigore cogendus restituere. In hoc dubio Sotus lib. x de justitia, quæst. v, art. vi, et magister Medina in instructione confessorum, pagina 15 et Ludovicus Lopez i p. instructorii, cap. cXLV, tenent quod si alias per totum annum quis explevit officium recitandi, si per octo aut decem dies defecit a recitatione non ideo cogendus est restituere, nec cum illo se debet gerere confessor sicut cum latrone, qui omnes quod abstulit tenetur restituere, sed sicut cum ministro alicujus optimatis, aut regis, qui etsi aliquando defi-

ciat ab officio suo, non ideo cogendus est partem stipendii restituere. Quod locum volunt habere etiam in beneficiato simplici, et qui solum habet onus recitandi propter beneficium.

XII. Oppositum tenet Suarez lib. iv, cap. iii, num. ix; Azorius lib. x, cap. xiv, quæst. vii, in fine; magister Torres controversia ix, num. xxviii et xxix. Et sine dubio est expressa mens pontificis, nec oppositum videtur sequi posse tuta conscientia, nam pontifex expresse dicit: « Quod pro rata omissionis officii fructus non faciant suos, » et tamquam injuste perceptos teneantur restituere, et hanc ratam sic intelligit, quo qui omittit, uno die, teneatur fructus illi diei correspondentes amittere: qui vero matutinum, dimidiam partem fructuum, etc. ergo qui uno die omittit recitare non facit fructus suos, et consequenter non potest illos retinere; sicut non laborans uno die in vinea non potest illius diei stipendium retinere. Unde gerere se debet confessor cum tali omittente sicut cum eo, qui retinet rem alienam invito domino, et non facit illam suam, quia sic Ecclesia declaravit, ut pro unoquoque die recitandum sit, ut illo die lucretur fructus, non sicut minister regis, aut optimatis, a quo non exigitur quotidianum pensum, ut stipendium habeat. Quod si exigeretur tamquam actio propter quam deberet accipere mercedem, et stipendium non posset, si uno etiam die omitteret, retinere stipendium illius diei.

XIII. Quæres quæ conditiones requiruntur ut omissio ista inducat obligationem restituendi. Respondetur, quod debet esse voluntaria, et talis quod sit peccatum mortale, et quod ad minus sit omissio unius horæ, et quod fructus illi omissioni correspondens, non sit ita levis ma-

teria, quod ad peccatum mortale furti non sufficeret. De quibus conditionibus vide Suarez supra. Et defectu primæ conditionis qui totaliter obliviscitur horam, aut horas recitare, aut oblitus fuit librum secum adducere non tenetur restituere. Ratio est, quia omnia ista intelliguntur esse legitima impedimenta, ita quod non peccat in non recitando; qui autem legitimo impedimento excusatur a recitando, excusatur et a restituendo. De his autem, et reliquis huc pertinentibus (quia temporis angustia pressi longius calamus extendere non valemus) videri possunt Sotus lib. x de justitia et jure, quæst. v; Medina cap. de oratione Aragon; in præsentia quæstione lxxxiv, art. xii et xiii; Valentia 2-2, disp. vi, quæst. ii, pagina 10; Lessius lib. ii de justitia, cap. xxxvii; Toletana summa, lib. ii, cap. x; Azorius part. i, lib. x, cap. i, Bellarminus tom. iv, controversiarum lib. i

de bonis operibus, cap. x; Suarez tom. ii de religione, lib. iv; Vasquez opusculo de beneficio, cap. iv; Filliucius tom. ii, tractatu xii, et plerique alii canonistæ in titulo de celebratione missarum; summistæ ut Navarrus in manuali, cap. xxv, a numero xcvi, et in enchiridio de oratione et horis canonicis Angelus, Tabiena, Rosella, Sylvester, Armilla, Lopez parte prima institutionum confessoris, cap. clxiv, et parte secunda cap. cii; Rodriguez in summa parte prima cap. cxi; Vega parte prima cap. xxviii, et multi alii, verbo Horæ canonicæ, et verbo Beneficium. Et hæc de hac materia. Cætera enim usque ad quæstionem lxxxviii, in qua D. Thomas de voto agit, præterea quæ in ejus littera continentur, ut de adoratione, de sacrificio, de oblationibus, et decimis, specialem difficultatem non habent ideoque ea omittimus in præsentia.